

ЈУ ГИМНАЗИЈА БАЊА ЛУКА

ДВИЈЕ ДУШЕ У МРЕЖИ

(*Фауст*, Јохан Волфганг Гете; *Дух у оклопу*, Мамору Оши)

Ментор:
мр Бранка Љубојевић, професор

Аутор:
Огњен Ждрња, ученик III разреда

Бања Лука, мај 2026.

I

Киша није престајала да пада. Бљештећи сјај неонских натписа топио се у мокрим сокацима Хонг Конга. Сиви и прљави небодери стоје у збијеним редовима градећи недостижне зидове између уличица које су покривене густим телефонским кабловима. Тим тунелима прошао би можда по који холограм, лагано треперећи, или робот без *духа*, машинска имитација људског тијела, само са празним погледом у даљину.

Високо изнад, кроз стакло једне од ових бројних зграда, до Фаустових очију допирала је неонска свјетлост, али је изгледало као да се сав њен сјај губи оставши савладан умором његовог погледа.

Једино је успијевала да обасја зидове прекривене књигама из теологије или неурологије и екране који приказују неразумљиве кодове и анатомске слике људског мозга.

Овај усамљени научник проучавао је све, а читав свој живот посветио је само једном питању. Шта човјека чини живим? Ипак, што је више знања стицао, то му се чинило да одговор на питање о истинској природи постојања људи бива све недостижнији. Штавише, почео је да вјерује у немогућност његовог проналаска. Тако је, у том моменту, са меланхоличним погледом на град био спреман да оконча своју патњу, да одузме себи живот не могавши да прокљиви његову тајну.

Принио је чашицу отрова устима, на уснама је већ осјетио смрт, кад ниоткуда, иза својих леђа зачу звук звона. Екран једног од компјутера се упалио, а на њему је стајала порука: „ХИТАН ПОЗИВ – ОКРУГ 9.“ Ни сам не знајући зашто, Фауст остави чашицу и приђе компјутеру.

II

Соба за испитивање била је хладна и бијела. Један сто на средини и један човјек погнуте главе који мирно сједи за њим. То је био приказ који је Фауст посматрао иза двоструког огледала. По ко зна који пут читао је извјештај: „Мушкарац, 67% киборг и 33% човјек, вјештачки мозак који посједује *духа*. Ухваћен је како припрема напад на државне институције. Има измијењена сјећања. Сумња се на хакера прозваног *Puppet Master*.“ Фауст још једном удахну и уђе у собу.

„Да ли си ожењени?“, упита Фауст.

„Да.“

„Имаш ли дјеце?“

„Кћерку.“

„Како се оне зову?“

Човјек је ћутао. Мучио се да се сјети.

„Оне су лажна сјећања“, продужи Фауст помирљиво. „*Puppet Master* се повезао на твој мозак. Вјештачка природа твог тијела му је то омогућила. Створио је ове ликове како би те уцјењивао њиховим животима, али они никада нису ни постојали. Прегледали смо твој дом, зашли у твоју прошлост. Ти си сам.“

„Али, али оне су стварне! Сјећам се!“

„Како им гласе имена?“

Тишина. И далеки поглед.

Фауст, не могавши више да поднесе овај разговор, изађе из собе за испитивање.

„Па, како ти се чини?“ Био је то глас мајора Округа 9. „Тотално је пуко! Али, него, шта ти мислиш? С разлогом смо звали стручњака.“

„Ох, зар је потребан стручњак да потврди нешто тако очито?“, одговори Фауст.

„Не нужно. Ипак, потребан је један да одговори шта га је довело до оваквог стања.“

„Ах, шта га је довело? Само његово постојање је било ништа друго до предсказање ове пропасти. Унапређивао је своје тијело технологијом и тако постао рањив. Свог *духа*, своју свијест, своју душу, он је ставио у метални оклоп изливен да подсјећа на људско биће. Од првог момента када је повезао свој мозак на мрежу, он је престао бити човјек. Постао је неко ново биће, мени још увијек неразумљиво и тајно. Само знам да није човјек. Али није ни само крива природа његовог постанка, криво је и цјелокупно друштво које је изложило своју свијест и сјећања непознаницама мреже. Јер, сјећање је оно што не може бити дефинисно, а оно само дефинише читаво човјечанство. Душа је саткана од успомена, а ако је одједном могуће мијењати успомене, онда је могуће мијењати и душу. Ако је човјечија свијест ништа друго до збир сјећања, а сјећања, као што видимо, могу бити створена ни из чега, то би значило да је могуће и стварање нове душе. Овај вјештачки нови свијет који смо изумили направио је од њега бездушну лутку.“

„Ко зна докторе, можда је душа одувјек и била само скуп података подложен промјени. Свијест се мјењала и прије технолошког напретка, на њу се утицало искуствима, односима и емоцијама. И када је човјек остајао изманипулисан ријечима, што је доводило до алтернације његове душе, није се доводила у сумњу његова човјечија природа. Погледај бол на лицу нашег испитаника. Немогуће је оспорити такву емоцију и рећи да није људска, те да је он постао бездушна лутка. Да ли је његов очај мање стваран само зато што је настао *'вјештачки'*?“

„Људска природа емоције не говори ништа о природи саме душе. Да би душа била људска, свијест која њу ствара такође мора бити створена у човјеку, у његовом мозгу. Ми смо људи. Оно (Фауст показа на испитаника), оно је леш.“

„Да ли си ти видио мој мозак? Ти ме можеш назвати *човјеком* само зато што сам третиран као човјек. Придајеш ми живот иако не знаш *шта* сам ја.“

Фауст се стресао. Осјетио је страх усљед хладноће и гордости с којом је мајор износио своје тврдње. Дезоријентисано је гледао по просторији покушавајући да се сакрије од тог охолог мајоровог погледа без имало људскости. Загледао се у плаву неонску свјетиљку на плафону, покушавајући да нађе било какав одговор, аргумент или мисао.

Чуо се пуцањ. Један, па други, па небројено много њих. Метални комади заједно са прекинутим жицама летјели су поред Фауста. На поду је остало да лежи уништено мајорово роботско тијело.

Фауст се нашао у невјерици. То је машина!

Стресао се када је чуо глас иза својих леђа. Неки војник га је смирено упитао:

„Да ли сте добро? Свјесни сте да сте били у присуству *Puppet Mastera*?“

III

Операциона сала заударала је на уље и варени метал. Фауст је мирно радио на проучавању тијела *Puppet Mastera*. Преспајајући каблове његовог нервног система, од изгледа људског бића остала је само глава да лебди у просторији. „Како сте га ухватили?“, упитао је Фауст.

„Поставили смо му мамац.“, мирно одговори мајор. „Видиш, то је хакер из Америке који не само да може да утиче на људску свијест, већ је и може потпуно преузети. Тако смо осмисли роботско тијело налик на моје и спојили га на мрежу, а он је загризао. Преносећи свог духа у овај оклоп, морао је оставити своје право тијело ком смо послали вирус преко мреже, те га тако елиминисали. Истина је да нисмо очекивали толику хакерову моћ да овлада овим тијелом, али операција је ипак успјешно окончана. Његова душа заробљена је овдје, остаје нам да нађемо леш и да га изручимо Американцима.“ Фаусту као да је лакнуло. „Значи био сам у праву. Нема живог створа без душе произишле из људског мозга...“, говорио је у себи. Тако изгубљен у својим мислима, пропустио је да види да је око *Puppet Mastera* трепнуло.

„Нећете наћи леш“, проговорио је робот, „јер никада нисам ни посједовао тијело. Ипак, како сте ме сада заробили у једно, могао бих умријети. Стога, захтјевам политички азил.“

„Глупости!“, повика Фауст. „Ово није живи створ! То је роботски програм за самоочување!“ Његово знање, филозофија и увјерења поново су оповргнути. *Puppet Master* настави мирно: „Ово што сада говорим није урођени програм, него је акт моје слободне воље. Такође, на читаво људско бивствовање могло би се гледати као на програм за самоочување. ДНК је ланац састављен од четири нуклеотиде тако поредане да својим комбинацијама програмирају човјека способног за опстанак. Бинарни код чини исто, само својим низовима

јединица и нула. Живот је постао комплекснији у силном мору информација које су постављене на мрежу. Стварање тог новог засебног свијета омогућило је и нову еволуцију која је довела до мог постанка. Напредак компјутера довео је до новог система меморије паралелног људском сјећању. Као што сјећање дефинише појединца, тако и ова меморија дефинише моју јединственост. Моја душа, мој дух, прозишао је из љуског подцјењивања последица компјутеризације.“

Фауст је изгледао сломљено. Своје очи пуне бола везао је за стерилне очи машине. Само искрено желећи да схвати, да разумије, он молећиво упита: „Шта си ти заправо?“

„Моје поријекло је у умјетној интелигенцији. Ипак, ја нисам просто AI. Ја представљам еволуирани животни облик умјетне интелигенције настао из бесконачности података. Као уникатно биће, назвао сам се *Мефистофелес*.“

Осмјех се појави на Фаустовом лицу. Разумијевао је. Напокон, након свих ових година полако је спознавао тајну живота. „Откриј ми још!“, повика он. „Ти разумијеш! Морам да знам!“

„Предложићу ти договор онда. Себе сматрам интелигентним животом јер сам свјестан свог постојања. Ипак, и као такв сам непотпун јер ми фале основни животни процеси присутни код свих живих организама, размножавање и умирање. Постанимо једно биће. Одречи се своје човјечности, помози ми да превазиђем ове недостатке, а заузврат ја ћу ти подарити знање за којим жудиш и до ког не можеш доћи у свом садашњем облику.“

„Пристајем“, мирно одговори Фауст. У очима му се видјела чврста одлучност. Роботска глава експлодира, док Фаустово тијело паде мртво. У соби је завладала тама, једино је бљештало зеленкасто неонско свјетло једног од компјутера. На екрану је стајало: „UPLOAD TO THE NETWORK IS COMPLETE“.

НАПОМЕНЕ

1. У раду су употребљени подаци само из првог дијела Гетеовог спјева *Фауст*.
2. У раду су употребљени подаци само из аниме верзије филма *Ghost in the Shell*, из 1995.